

Педагогічний ретродосвід

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ

17 березня ц.р. в Педагогічному інституті Київського університету імені Бориса Грінченка відбулося засідання наукової сесії історико-педагогічних студій з теми: «Творчість Софії Русової – погляд крізь призму часу» (модератори: Г.І. Іванюк, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології; О.А. Венгловська, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології).

У роботі студій взяли участь студенти I, IV курсів напрямів підготовки «Початкова освіта», «Дошкільна освіта», магістранти, професори, доценти кафедри педагогіки та психології, І.О. Газіна, кандидат

педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, член експертної комісії з проведення акредитаційної експертизи з напрямку підготовки «Дошкільна освіта».

Студійці презентували результати історико-педагогічних пошуків маловідомих сторінок із життя та діяльності Софії Русової (кінець XIX – 20-ті рр. XX століття). Пошукові проекти підготовлено за матеріалами фонду Софії Русової (№3889), що зберігаються в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України.

Діяльність Софії Русової в царині педагогіки: служіння народу й Україні

Ганна ІВАНЮК,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології Київського університету імені Бориса Грінченка

Модернізація системи освіти України, орієнтація на світовий освітній досвід актуалізують вивчення здобутків педагогів минулого. Нове прочитання педагогічної спадщини постатей, які зробили вагомий внесок у розбудову теорії і практики українського та світового шкільництва, дає змогу обґрунтувати ідеї, значущі для сучасної освіти. У когорті українських педагогів, знаних на європейському просторі, – Софія Русова. За результатами історико-педагогічних студій репрезентовано її педагогічну, просвітницьку, державницьку діяльність, що відбувалася в підросійській Україні на тлі соціально-культурних подій кінця XIX століття та в роки Української революції (1917–1920).

Нема, здається, кращої ідеї, як служити народові...

Софія Русова

Життя і діяльність Софії Русової є прикладом громадянського подвижництва в царині освіти. Постать цієї жінки – педагога, просвітителя, організатора шкільної справи на теренах підросійської України кінця XIX – початку XX століття, будівничого системи освіти на національному ґрунті в роки Української революції (1917–1920) є багатогранною. Все свідоме життя на Батьківщині й під час еміграції вона присвятила служінню розбудови державності в Україні й освіті народу.

Роки вимушеної еміграції С.Русової та ідеологічне забуття її постаті в радянську добу не применшили інтерес дослідників історії педагогіки до діяльності Великої Українки. Її праці з педагогіки й

школознавства становлять джерельну базу історико-педагогічних студій із багатьох проблем освіти. За роки незалежності України захищено декілька кандидатських дисертацій, в яких висвітлюються різні аспекти діяльності цієї персоналії, зокрема варто згадати роботи О.Джус [2], О.Пшевращької [7]. Педагогічна спільнота в Україні збагатилася історією педагогіки дослідженнями про організаційну, освітню діяльність С.Русової.

Ретроспективний огляд дослідження внеску С.Русової в педагогіку XX століття засвідчує висвітлення важливої, однак не єдиної сфери її діяльності. Найчастіше українські вчені справедливо розкривають діяльність педагога щодо становлення й розвитку дошкільного виховання в Україні (кінець XIX – 20-ті роки XX століття). Модернізація системи освіти в незалежній Україні зумовила актуалізацію проблем національного виховання й розбудови

національної школи. Різні аспекти означених проблем досліджують сучасні науковці, а саме: Л.Березівська [1], І.Зайченко [3], Є.Коваленко [5], О.Сухомлинська [11].

У сучасній практиці дошкільної освіти простежується достатньо стійкий інтерес до теоретико-практичної спадщини С.Русової. Підтвердженням цього є функціонування дошкільних навчальних закладів у м. Києві та інших містах України: ДНЗ №28 Центру С.Ф. Русової (м. Прилуки), ДНЗ №13 (м. Ніжин), ШДС I ступеня імені Софії Русової, ДНЗ №409 (м. Київ).

Діяльність С.Русової вирізняється з-поміж багатьох її сучасників як професіоналізмом, що ґрунтувався на передових тогочасних педагогічних практиках, знаннях із філософії, психології, фізіології, культурології, економіки, так і наявністю стрижня державотворця, що наповнений сенсами цінності освіти народу в розбудові цивілізованої держави.

У різні роки С.Русова працювала над творенням української школи. Вона правдиво відстоювала освіту молодшої генерації на національному ґрунті; реалізацію ціннісних національно-культурних домінант у цілях, змісті, методах навчання і виховання молоді. Значний суспільний інтерес становить державотворча діяльність С.Русової. Вона була членом уряду Української Народної Республіки й опікувалася насамперед організацією закладів дошкільного виховання та початкових шкіл.

З огляду на пошук продуктивних моделей освіти в сучасній Україні, актуальними є педагогічні погляди С.Русової щодо творення ефективної системи освіти. Її діяльність була спрямована не лише на розбудову школи як державної структури (започаткування і функціонування), а й залучення громадських спільнот для творення народної освіти. Вона – співініціатор організації та проведення Всеукраїнського з'їзду «Просвіта» (20 вересня 2017 р.). З'їзд ухвалив резолюцію (за ініціативою С.Русової) про розвиток дитячих захистків на базі кожної «Рідної Хати» (народного дому); започаткування роботи курсів із метою підготовки вихователів для роботи в дитячих захистках [12, арк. 44]. Відповідно до рішень вищезгаданого з'їзду, відділ дошкільного виховання (керівник С.Русова) при Генеральному секретарстві Народної Освіти організував Семінаріум по справах дошкільного виховання. До керівництва Семінаріуму входили члени відділу дошкільного відділу при Генеральному секретарстві Народної Освіти та представники Вищих педагогічних інституцій м. Києва.

Семінаріум опікувався розробленням програми організації різних типів дошкільних установ (захистки, дитячі садки, дитячі клуби, майдани, дитячі хати, дитячі колонії). Значна увага приділялася забезпеченню книжками дитячих бібліотек цих установ та постійно діючих музеїв-виставок дитячих виробів. Діяльність С.Русової у царині українського просвітництва пов'язана з організацією «Народних домів», на які покладалася функція навчання, виховання, культуротворчості у тогочасному соціальному

середовищі. Тому значна увага приділялася започаткуванню роботи бібліотек, світлиць-читалень, народних музеїв і театрів [12, арк. 48–49]. Зауважимо: просвітницька діяльність С.Русової поєднувалася з іншими видами діяльності, зокрема науково-методичною.

Центром підготовки вихователів для дошкільних закладів на той час був Фребелівський педагогічний інститут (м. Київ). Аналіз тематики лекцій з дошкільного виховання, прочитаних С.Русовою, засвідчує її прихильність до західноєвропейської педагогіки, а саме до поглядів відомих педагогів: Й.Песталоцці (виховання в дитячому садку, виховання як діяльність, спрямована на забезпечення потреб дитини); П.Лесгафта, Г.Спенсера (фізичне виховання, санітарно-гігієнічні умови); Ф.Фребеля, М.Монтессорі, О.Декролі (розвиток вищих почуттів, розумове виховання). Значна увага приділялася підготовці вихователя до творення естетичного, мовно-мовленнєвого та інших типів розвивальних середовищ дошкільних установ.

Зміст лекцій із дошкільної педагогіки, що розробила С.Русова, засвідчує системний підхід до підготовки вихователя. З огляду на проблеми дошкільної освіти сучасної України, неабиякий інтерес становлять питання соціальної відповідальності педагогів: готовність до налагодження взаємодії між дошкільним навчальним закладом, сім'єю і громадянською спільнотою; створення і функціонування дитячих спільнот в історичному контексті; інтернаціоналізація питань дошкільного виховання (досвід Європи, Японії та ін.). Суголосною сьогоденню є ідея С.Русової щодо розбудови варіативних моделей підготовки фахівців із дошкільної освіти, а саме: реалізація права вибору слухачами (майбутніми вихователями) тематики лекцій і практичних занять (відповідно до потреб практики та особистих інтересів) [16].

Герменевтичне прочитання документів про освіту періоду УНР дало змогу обґрунтувати висновки щодо реалізації демократичного підходу до творення тогочасної системи освіти. Варто зауважити передусім на те, що вона вибудовувалася з урахуванням принципів цілісності, наступності і системності, народності, національно-культурної ідентичності. Вивчення матеріалів «Наради у справі організації Народної освіти на Україні (15–20 грудня 1917 р.)» уможливило виокремлення наведених принципів як таких, що становлять інтерес для науковців і педагогів-практиків з огляду на адаптацію їх у сучасному освітньому просторі України [6, с. 9]. У роботі наради брали участь відомі особистості української педагогічної думки: С.Сірополко, І.Стешенко, Я.Чепіга. С.Русова у своєму виступі оприлюднила нові ідеї щодо розбудови українського шкільництва, а саме: освіта має відзначатися народним характером і складатися з трьох ступенів (дошкільна, шкільна, позашкільна). Розбудова системи освіти, зважаючи на принцип наступності, розглядалася С.Русовою на різних рівнях: організаційному, змістовому, кадровому забезпеченні. Освіта нової України, з огляду

на постанови і резолюції, ухвалені на згаданій нараді, розбудовувалася з урахуванням національної ідентичності. Для забезпечення освітньо-культурних потреб представників кожної національності, створювалися відділи народної освіти при національних секретарствах і національних Радах освіти (законодавчий орган), повноваження яких охоплювали питання розбудови освіти на національному ґрунті, а також підготовку кадрів для національних шкіл [там само, с. 9].

На зламі епох, краху імперій С.Русова наполегливо працювала на розбудову нової школи, що на її думку: «не тільки була організована згідно з останніми педагогічними дослідженнями, а ще й народа і (відповідала – Г.І.) вимогам його економічного життя» [14, арк. 138].

Нова школа для України, що перебувала в стані соціально-політичних зрушень, мала вибудовуватися для того, щоб забезпечити суспільне виховання й підготувати молоду генерацію «до самостійної, чесною праці» [10, с. 4]. Зауважимо, що розбудова нової школи відбувалася в руслі державотворення в Україні, тому освіта юних громадян розглядалася не лише з позиції засвоєння знань, а й розвитку готовності до їх застосування в праці. Діяльність дитини розумілась як засіб її духовного розвитку.

Суголосною сучасній освіті України можна вважати соціально-педагогічну доміную місію школи, а саме: підготовка молоді до самостійного життя і праці [4]. З огляду на сучасні підходи до розбудови освіти в Україні, значний інтерес становить актуалізація ідеї дитиноцентризму. У кожній дитині педагог вбачала індивідуальність. Особливість дітей обґрунтовувала на основі внутрішньої сутності: почуттів, думок, здібностей. Тому до вчителя нової школи ставилися такі вимоги: розвиваючи в дитині духовні почуття й мовлення, сприяти формуванню світосприйняття, розумінню зв'язків між явищами природи, людських стосунків. Софія Русова прагнула поєднати наукову педагогіку вчителя з уведенням дитини у світ довкілля: природного, предметного, культурного, соціального.

Значну увагу вона приділяла фаховій підготовці вчителя, а саме: знання дитини, її цінностей і духовного світу, побуту, виробничих і культурних традицій; уміння обирати зміст навчального матеріалу, що становить практичний інтерес для учнів та їхніх родин і може слугувати соціальному зростанню майбутнього громадянина України.

План перебудови школи на українському ґрунті, вважала С.Русова, відповідав вимогам тогочасного соціального виховання. Її наполегливу працю в цьому руслі не зупиняла ні економічна криза та відсутність підручників і інших засобів навчання, ні брак учителів, які найчастіше були відірвані від школи буремними визвольними змаганнями того часу [14, арк. 138]. Підготовка вчителя нової генерації у теоретико-практичній спадщині С.Русової набула конкретних смислів. На її думку, такий вчитель має володіти знаннями з гуманітарних і природничих

наук, бути морально підготовленим, що зробить його «найкращим зразком для дітей». Нам імпонує така думка С.Русової: «вчитель нової школи мусить бути тою непомітною, але дуже міцною пружиною всього шкільного життя з навчанням, самоврядуванням і різноманітними товариствами для самовиховання і самоосвіти». У нову школу, вважала вона «не може йти професіонал, покірний слуга, всім наказам вищого начальства» [14, арк. 139]. Ці міркування педагог висловлювала майже сторіччя назад, однак вони спонукають до роздумів, оскільки сучасна система освіти в Україні потребує не лише структурно-технологічної перебудови, а й нового вчителя.

Зрозумілими для сучасного читача й актуальними для педагогічної спільноти є окремі аспекти бачення нової школи С.Русовою, зокрема: її структури, наближення сільських шкіл до рівня міських (ця проблема й сьогодні є актуальною на теренах України). Школа, на її думку, має бути зрозумілою для народу та відповідати його потребам. На часі, вважала вона, розбудова гімназій та інших типів шкіл, що забезпечили б потреби народу в освіті [15, арк. 3]. Очевидним є те, що педагог, незважаючи на складність часу (соціальні колізії, загроза чужоземної окупації України, руйнація економіки), мислила на перспективу розбудови системи освіти незалежної держави.

Погоджуємося з думкою С.Русової про те, що курс навчання в початковій школі має становити чотири (п'ять) років, оскільки саме там закладаються основи учіння й готовність до «вищого типу школи» (гімназії, торговельної та іншої школи). Зважаючи на реалії того часу й неспроможність долучити всіх підлітків до навчання в школі, значна увага приділялась організації їх самоосвіти, оскільки педагог вбачала освіту народу запорукою соціального, культурного, економічного, політичного розвитку України.

У сучасній історії педагогіки ще не достатньо оцінено внесок С.Русової в обґрунтування «нових методів» виховання, а саме: гри, екскурсії, проведення свят, праці та досліджень у природі [12, арк. 23–23 зв.].

У педагогічній практиці Софія Русова значну увагу приділяла методам діяльності, надаючи перевагу таким, як: спостереження, екскурсія, праця в природі, гра. Педагог вважала, що успішну організацію виховання й навчання дітей можливо здійснити за умови максимального наближення до гри. «Найперше виховання дитині можна дати грою, а найпершу науку треба зробити дитині такою ж цікавою, як гра», – зазначала вона [8, с. 8]; у грі дитина отримує «найперше виховання», і в школі навчання дітей має бути наближеним до гри [там само, с. 7–14].

В умовах модернізації сучасної школи України актуальними є думки С.Русової, які вона розвивала у публікаціях на шпальтах журналу «Світло» (1910–1914). Педагог характеризувала дитячу гру як вільну діяльність, що найкраще задовольняє вимогу

дитинства в активності й різноманітних рухах; привабливий, «активно-мрійний процес», що дає дитині найкраще задоволення; діяльність, що стимулює в дитини самостійну, творчу думку. Педагог зауважувала, що дитина, захоплена грою впродовж тривалого часу, активно діє, не відчуваючи втоми й творчо використовує набутий досвід.

Погляди С.Русової на гру як довільну діяльність дітей знайшли обґрунтування в методах гри. Їхня ефективність розглядалася з позиції викладання змісту з арифметики, грамоти [9, с. 81]. С.Русова вважала, що педагог має дбати про те, щоб гра викликала в дитини працю «різних інтелектуальних сил». Розглядаючи гру на основі психологічних знань про дитину, вона критично оцінювала відсутність різноманітності рухів у фребелівських іграх, коли «діти усе стоять, або бігають, що приводить до втоми» [там само, с. 79]. Натомість педагог поділяла погляди М.Монтессорі, що діти впродовж дня мають мати можливість «лазити, перекидатися, підвішуватись на руках і лежати долі» [там само, с. 79]. У методичній системі С.Русової значна роль відводилась екскурсії. На її думку, доцільно відразу після екскурсії перетворювати на забавку всі рухи, усілякі події, пригоди, пережиті дітьми під час екскурсії: як перелазили рівчак, збирали гриби чи ягоди, склали сухе гілля на багаття тощо.

Ігри-драматизації С.Русова розглядала як засіб набуття дітьми інтелектуального досвіду, формування здатності до художнього самовиявлення, соціалізації. Особливого значення вона надавала драматизації, що спиралася на національні звичаї, обряди, усну народну творчість і сприяла ознайомленню дітей з національними надбаннями народу, вивченню історії, географії (особливо в етнографічній частині). Наголошуючи на вродженості драматичного інстинкту, педагог зазначала, що кожна дитина здатна до художньої творчості, й може перетілюватися в різні образи. Тому важливим, на її думку, є правильно дібраний репертуар, який відповідав би розвиткові дітей, їхнім інтересам, уподобанням і враховував би виховні завдання. Констатуючи той факт, що драматизація є природним засобом розвитку дітей у всіх захистках, дитячих садках, дитячих майданах, С.Русова наголошувала: гра не повинна бути штучною або примусовою. Вона має активізувати творчі сили дитини, виявляти щирі настрої, почуття й захоплення дитини [9, с. 115–116]. Ігри-драматизації С.Русова розглядала як засіб художнього розвитку дітей і вправлення мовлення, вивчення історії, географії й мов інших народів. Педагог пропонувала вивчати твори українських письменників під час рольової передачі їхнього змісту, наприклад: драматизацію з історії у вивченні «Чорної Ради» П.Куліша; народний побут – творів П.Мирного, Н.Левицького.

Значну увагу С.Русова приділяла ціннісним сенсам змісту навчальної книжки. Вона пропонувала вводити в освітній процес початкової школи «години оповідань» або «години читання». Книжку вона

вважала засобом навчання мови, грамоти, висловлювання власних думок як в розмовній, так і письмовій формі [10, с. 19]. Зміст книжки має будити думку дитини й вибудовувати особисте сприйняття явищ, подій, поведінкових прикладів. Книжку С.Русова розглядала, зважаючи на певні вимоги, а саме: зміст має бути вибудований так, щоб будити дитячу увагу, фантазію. Прочитане оповідання, казка, оповідка сприяє дитячій творчості, що виявляється у малюнках, власних розповідях, самостійній творчій роботі (ліпленні). Тож зміст книжки для дітей, її художнє оформлення сприяє розвитку інтересу, прагненню пізнавати світ в його науковій інтерпретації («Малюйте, діти» – книжка для розмальовування, Б.Грінченко «Як жив український народ»). Значним успіхом серед педагогів того часу користувалися «Лекції по дошкільному вихованню» С.Русової, «Про захистки для селянських дітей» В.Чередниченко [13, арк. 61].

Працю «Нова школа» (1917) С.Русова присвятила ґрунтовному аналізу навчальних книжок для дітей. У тогочасній Україні дитячій книжці не приділялося належної уваги, однак серед кращих книжок для навчання дітей грамоти педагог виокремила «Грамотку», «Рідне Слово» Б.Грінченка; «Рідну школу» С.Черкасенка; «Вінок» Білоусенка (О.Лотоцький). У змісті освіти С.Русова виділяла ціннісну складову. Важливим для розвитку молодшої людини вона вважала поєднання національних, народних цінностей із загальнокультурними.

Педагогічні ідеї С.Русової постали на тлі пошуку шляхів творення української державності, водночас школа розглядалася її провідником. Організаційні, педагогічні напрацювання С.Русової пройшли випробування часом. Тож сучасна українська школа потребує нового прочитання прогресивних ідей педагога, що варто адаптувати до сучасного освітнього простору.

На окрему увагу заслуговує дослідження дидактики Софії Русової. В умовах модернізації освіти України слушними є методи діяльності, які педагог пропонувала для впровадження в навчання і виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; ідеї про зв'язок навчання із життям і соціальним середовищем. Теоретико-практична спадщина Софії Русової становить інтерес щодо організації, змісту, форм підготовки педагогів до роботи з дітьми, а саме: знання дитини, її потреб і цінностей, зв'язок із соціально-культурним середовищем, практична спрямованість фахової підготовки вихователя і вчителя. Окреслені проблеми можуть бути предметом окремих наукових пошуків.

Література

1. Березівська Л.Д. С.Ф. Русова про реформування шкільної освіти в Україні / Л.Д. Березівська // Вісник Чернігівського державного пед. університету. Сер.: Пед. науки / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка; голов. ред. М.О. Носко. – Чернігів, 2006. – Вип. 39. – С. 32–35.
2. Джус О.В. Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції (1922–1940 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук:

- 13.00.01 / Оксана Володимирівна Джус; Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2001. – 20 с. – Бібліогр.: С. 16–17.
3. **Зайченко І.В.** Педагогічна концепція С.Ф. Русової: монографія / І.В. Зайченко. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. – 216 с.
 4. **Іванюк Г.І.** Діяльнісний підхід до навчання і виховання дітей дошкільного віку в історико-педагогічному контексті ХХ століття / Г.І. Іванюк, А.Д. Січкач // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А.А. Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – №2(46). – С. 119–130.
 5. **Коваленко Є.І.** Софія Русова про теоретико-методологічні засади педагогіки як науки / Є.І. Коваленко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Сер.: Пед. науки / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка; голов. ред. М.О. Носко. – Чернігів, 2006. – Вип. 39. – С. 13–18.
 6. **Нарада** у справі організації Народної освіти на Україні (15–20 грудня 1917 р.). – К.: Видання педагогічного журналу «Вільна Українська Школа», 1918. – С. 9.
 7. **Пшевращька О.В.** Психолого-педагогічні засади організації суспільного дошкільного виховання в працях С.Ф. Русової: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Олена Володимирівна Пшевращька; Київ. міжрегіональний ін-т удосконалення вчителів ім. Б.Грінченка. – К., 2002. – 24 с.
 8. **Русова С.** Дошкільне виховання / С.Русова // Світло. – 1913. – Кн. 3. – С. 7–14.
 9. **Русова С.** Дошкільне виховання / Софія Русова // Вибрані педагогічні твори. – К.: Освіта, 1996. – С. 34–185.
 10. **Русова С.** Нова школа: 2-ге вид. / С.Русова. – К.: Укр. школа. Друк. т-ва «Час», 1917. – 20 с. – (Українська Педагогічна Бібліотека; №4).
 11. **Сухомлинська О.В.** Софія Русова в контексті розвитку педагогічної думки / О.В. Сухомлинська // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Сер.: Пед. науки / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка; голов. ред. М.О. Носко. – Чернігів, 2006. – Вип. 39. – С. 5–8.
 12. **Центральний** державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 2581, оп. 1, спр. 157, 52 арк.
 13. **ЦДАВО** України, ф. 2581, оп. 1, спр. 162, 70 арк.
 14. **ЦДАВО** України, ф. 3889, оп. 2, спр. 2, 166 арк.
 15. **ЦДАВО** України, ф. 3889, оп. 2, спр. 5, 11 арк.
 16. **Державний** архів м. Києва (Держархів м. Києва), ф. 346, оп. 1, спр. 7, С.Ф. Русова.

Анотації

Ганна ІВАНІУК Діяльність Софії Русової в царині педагогіки: служіння народу й Україні

У статті висвітлено результати історико-педагогічних пошуків, що розкривають внесок С.Русової в українську педагогічну думку й практику розбудови народної освіти, які ґрунтувалися на принципах історизму, етнокультурності, дитиноцентризму, виховання працею, компаративістики (виокремлення

кращих зразків західноєвропейської і світової педагогіки для реалізації їх у педагогічній практиці на теренах України). Аналіз поглядів С.Русової здійснено в контексті соціально-економічних, культурних, політичних трансформацій, що мали місце в Україні у хронологічних межах кінця ХІХ століття – 1921 р. Виокремлено і схарактеризовано актуальні ідеї педагогічної теорії і практики, що можуть бути втілені в сучасному освітньому просторі України.

Ключові слова: теоретико-практична спадщина С.Русової, українська школа, дошкільне виховання, початкова школа, мета навчання і виховання, принципи, зміст, методи.

Анна ІВАНІУК Деятельность Софии Русовой в сфере педагогики: служение народу и Украине

В статье поданы результаты историко-педагогических поисков, освещающие вклад С.Русовой в украинскую педагогическую мысль и практику строительства народного образования, которые базировались на принципах: историзма, этнокультурности, детоцентризма, воспитания в труде, компаративистики (заимствование лучших образцов западноевропейской и мировой педагогики для реализации их в педагогической практике на территории Украины). Анализ взглядов Софии Русовой представлен на фоне социально-экономических, культурных, политических трансформаций, которые имели место в Украине в хронологических рамках конца ХІХ века – 1921 г.

Выделены и охарактеризованы актуальные идеи педагогической теории и практики, которые могут быть воплощены в современном образовательном пространстве Украины.

Ключевые слова: теоретико-практическое наследие С.Русовой, украинская школа, дошкольное воспитание, начальная школа, цель, принципы, содержание, методы обучения и воспитания.

Hanna IVANIUK Activity of Sofiya Rusova in pedagogy: to serve the people and Ukraine

The article provides the result of historical and pedagogical search, highlight the contribution of S.Rusova in Ukrainian educational thought and practice of public education base on the principles of historicism, ethnocultural, childcentrism, training in labor, comparativistics (borrowing the best examples of Western European and world pedagogy to implement them in teaching practice on the territory of Ukraine). The content of the article is presented against the background of the socio-economic, cultural and political transformations that have taken place in Ukraine in the historical part of the end of the ХІХ century – 1921.

There are isolate and characterize the actual ideas of pedagogical theory and practice that can be implemented in modern educational space of Ukraine.

Keywords: theoretical and practical heritage of S.Rusova, Ukrainian school, pre-school education, primary school, purpose, principles, contents, methods of training and education.